

**Advies voor de projectmatige inzet van
beheerovereenkomsten 'akkervogelbescherming' in de
zoekzone Kapelpolder (Assenede)**

Nummer:	INBO.A.2012.65
Datum advisering:	25 juni 2012
Auteur(s):	Simon Feys
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 15 maart 2012
Geadresseerden:	Vlaamse Landmaatschappij T.a.v. Karolien Michiel Gulden Vlieslaan 72 1060 Brussel Karolien.michiel@vlm.be

AANLEIDING

In het kader van het Vlaams Plattelandsbeleid biedt de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) landbouwers met ingang van 1 januari 2009 de mogelijkheid om beheerovereenkomsten 'akkervogelbescherming' te sluiten. Deze overeenkomsten kunnen enkel gesloten worden op percelen in daartoe aangeduide beheergebieden. Landbouwers hebben de keuze uit zes maatregelenpakketten: gemengde grasstroken, leeuwerikvlakjes, faunaranden, winterstoppels, graanranden en vogelvoedselgewassen.

In de meest kansrijke gebieden voor akkervogels, de zgn. kernzones van het beheergebied, kunnen individuele landbouwers een beheerovereenkomst sluiten. Er wordt verondersteld dat in kernzones iedere maatregel zinvol en van belang is. In de resterende oppervlakte van het beheergebied, de zgn. zoekzones, kunnen landbouwers enkel in het kader van een akkervogelproject een beheerovereenkomst akkervogelbescherming sluiten. Dergelijk akkervogelproject omvat meerdere landbouwers die in een gezamenlijke regie beheerovereenkomsten 'akkervogelbescherming' sluiten. De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) begeleidt de opstart van deze akkervogelprojecten, voert de regie en volgt de uitvoering op.

VRAAGSTELLING

Om binnen deze kandidaat projectgebieden de beheerovereenkomsten 'akkervogelbescherming' zo gericht en efficiënt mogelijk te kunnen inzetten, wil de VLM per gebied beheerdoelen en de minimum omvang van een project bepalen. De VLM heeft hiervoor aan het INBO voor elk gebied een advies over volgende aspecten gevraagd:

- een analyse van de landschappelijke en landbouwkundige kenmerken, en van de aanwezige habitatelementen voor akkervogels;
- een bespreking van de akkervogelsoorten waar een akkervogelproject zich op moet richten;
- de minimale oppervlakte aan beheerovereenkomsten en eventuele andere maatregelen die binnen het project kunnen worden genomen;
- en een voorstel van zones waar welke maatregelenpakketten het best ingezet worden.

Dit advies behandelt de zoekzone 'Kapelpolder' op grondgebied van de gemeente Assenede.

TOELICHTING

0. Vooropmerking

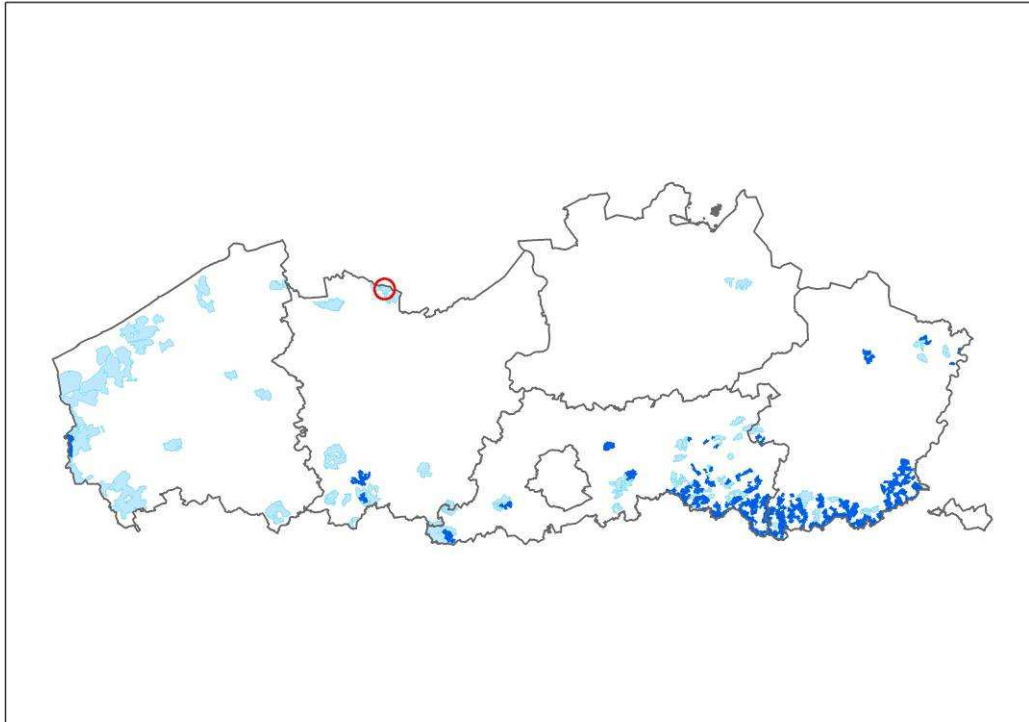
Het werken met projecten heeft als belangrijk voordeel dat aard en ruimtelijke inzet van de maatregelen actief gestuurd kunnen worden. Dit zijn beide kritische succesfactoren voor het realiseren van de gestelde beheerdoelen in zowel kern- als zoekzones.

Alle gebieden waarvoor het INBO een advies gevraagd wordt bevinden zich in zoekzones. Als vooropmerking bij dit advies zouden we uitdrukkelijk willen stellen dat:

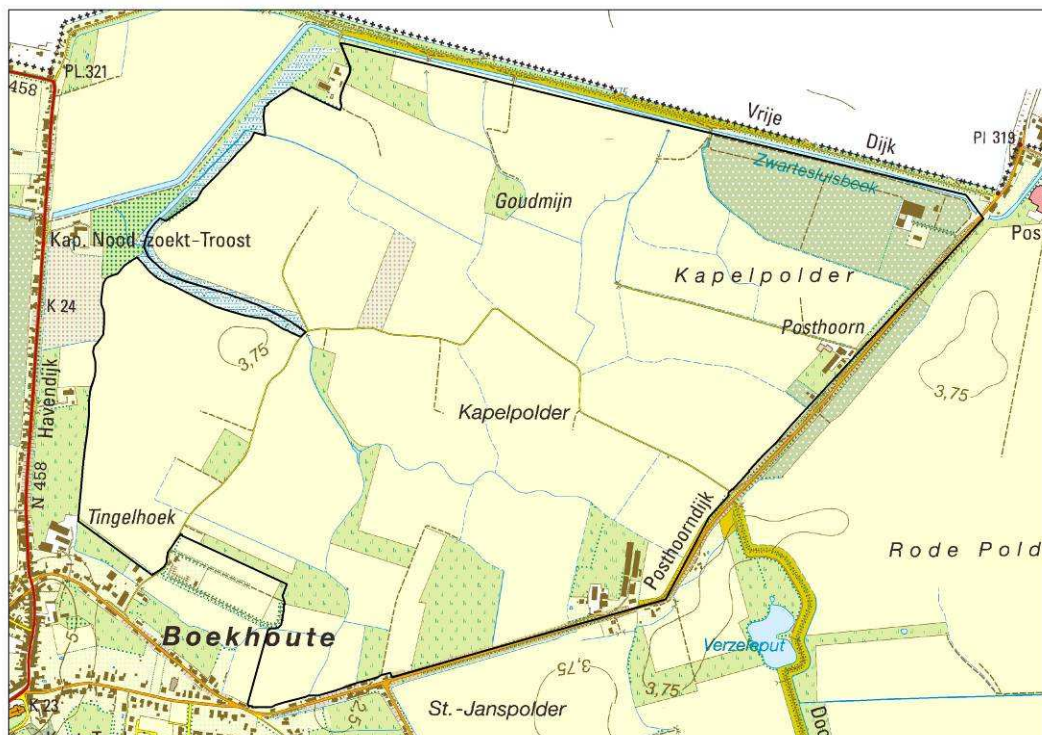
- akkervogelmaatregelen bij voorkeur genomen worden in kerngebieden;
- het ook voor de kernzones aangewezen is om beheerdoelen te formuleren en zo sturing te geven aan de inzet van de maatregelenpakketten.

1. Ruimtelijke situering zoekzone

Figuren 1 en 2 tonen de ligging van de zoekzone 'Kapelpolder'. Het projectgebied ligt in de provincie Oost-Vlaanderen en bevindt zich op grondgebied van de gemeente Assenede. De totale oppervlakte van deze zoekzone bedraagt 209 ha.

Figuur 1: situering van de zoekzone 'Kapelpolder' in Vlaanderen (rood omcirkeld). Lichtblauw=zoekzones, donkerblauw=kerngebieden.

Figuur 2: begrenzing van de zoekzone 'Kapelpolder'.

2. Landschappelijke context en landbouwgebruik

2.1 Bespreking landschap

De zoekzone is gesitueerd in het Oost-Vlaamse krekengebied. Het landschap is vlak met weinig uitgesproken reliëf. De kleibodem leent zich uitstekend tot akkerbouw. De ontsluiting van de landbouwpercelen gebeurt hoofdzakelijk via onverharde of halfverharde wegen. Van ZW naar O loopt tevens een verharde weg door het gebied. Ontsluitingen van de boerderijgebouwen zijn meestal verhard tot semi-verhard met steenslag.

Doorheen de zoekzone liggen meerdere waterlopen en grachten, alsook een kreek. Het landschap is open, met weinig opgaande elementen zoals houtkanten en bomenrijen. Deze zijn gesitueerd langs de rand van de zoekzone, langs de dijken die rond het gebied liggen. Bos komt niet voor in de zoekzone. In de NO-hoek is wel een fruitboomkwekerij aanwezig.

2.2 Bespreking landbouwstructuur

Vrijwel de volledige oppervlakte van de zoekzone (93%) wordt als landbouwgebruikspersceel opgegeven via de jaarlijkse verzamelaanvraag. De overige oppervlakte wordt ingenomen door bebouwing, niet aangegeven percelen, waterlopen en wegen.

De landbouwstructuur wordt gekenmerkt door akkerbouw waarbij aardappelen en maïs elk ongeveer een kwart van de oppervlakte uitmaken (tabel 1, figuur 3). Verder hebben graan- en wortelgewassen een aandeel van respectievelijk 14 % en 11 %. Fruitteelt, tijdelijk grasland en blijvend grasland nemen een beperkte oppervlakte in. Andere teelten zijn van ondergeschikt belang (tabel 1).

Tabel 1: Overzicht van de teelten en overig landbouwkundig landgebruik (in ha en procentueel ten opzichte van de totale oppervlakte aangegeven landbouw en van de zoekzone) voor het aangiftejaar 2011 (bron: VLM).

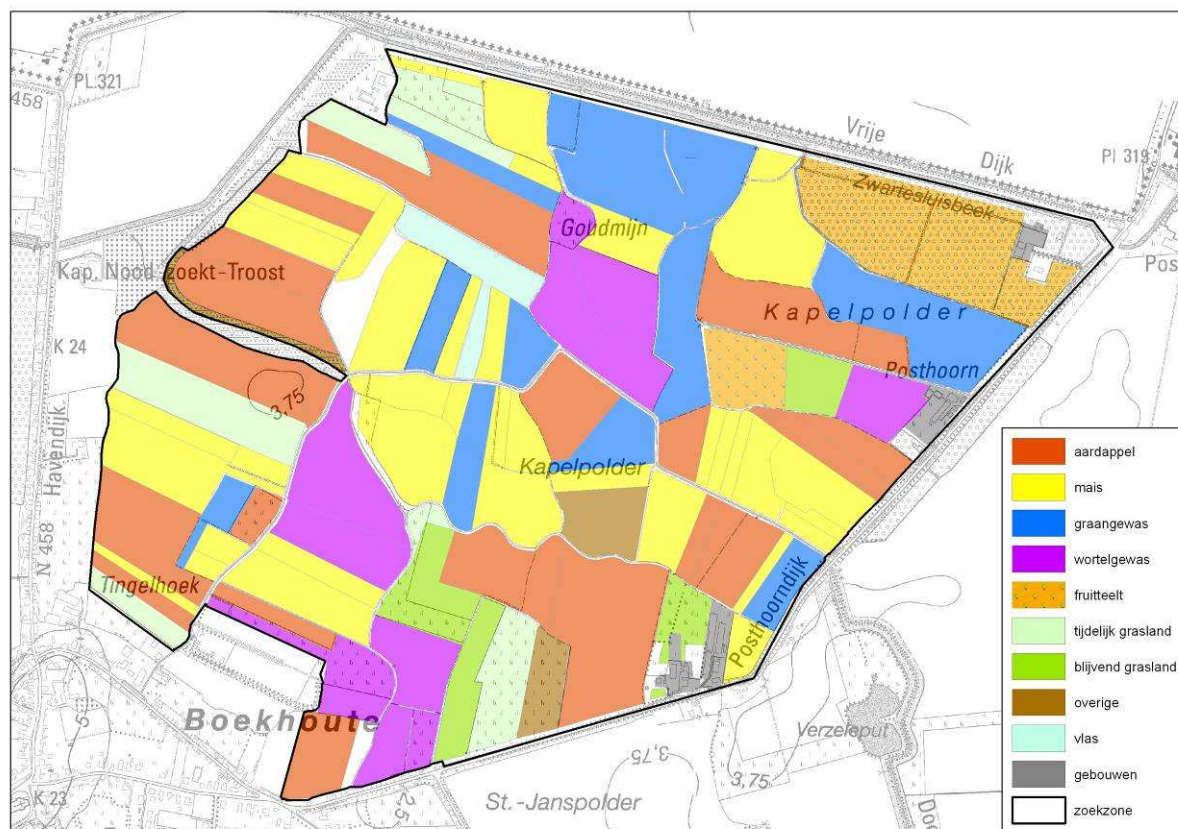
Teelt	Oppervlakte (ha)	% t.o.v. oppervlakte zoekzone	% t.o.v. oppervlakte aangegeven landbouw
aardappel	50	24	26
maïs	48	23	25
graangewas	29	14	15
wortelgewas	23	11	12
fruitteelt	13	6	7
tijdelijk grasland	13	6	6
blijvend grasland	8	4	4
overige	5	2	2
vlas	3	1	1
gebouwen (agrarisch)	3	1	1
Totaal	193	93	100

Naast de teeltsamenstelling is ook de perceelsgrootte een goede graadmeter voor de geschiktheid van een gebied voor akkervogels. Kleinere percelen zorgen voor relatief meer perceelsranden. Langs de perceelsranden komen potentieel kruidenrijke pioniersvegetaties voor. Zowel de zaden van die vegetaties als de insecten die ze herbergen, zijn een belangrijke voedselbron voor akkervogels.

De gemiddelde perceelsgrootte in de zoekzone is hoger dan het gemiddelde in Vlaanderen, evenals de mediaan (tabel 2). De dichtheid aan perceelranden is in deze zoekzone lager dan het Vlaams gemiddelde.

Tabel 2: perceelsgrootte in de zoekzone 'Kapelpolder' in vergelijking met Vlaanderen (toestand aangiftejaar 2011; bron: VLM).

	zoekzone Kapelpolder	Vlaanderen
gemiddelde perceelsgrootte (ha)	1,86	1,41
mediaan perceelsgrootte (ha)	1,44	0,91

Figuur 3: overzicht van de teeltgroepen in de zoekzone 'Kapelpolder' (toestand aangiftejaar 2011; bron: VLM).

3. Akkervogelfauna

3.1 Ecologie van akkervogels in een notendop

Akkervogels vormen een ecologisch heterogene groep van vogelsoorten. Met het oog op beheer en bescherming is het nuttig om een onderscheid te maken tussen soorten die gebonden zijn aan open landschappen (OLA - Open Landschappen Akkervogels) en soorten van kleinschalige landschappen (KLA - Kleinschalige Landschappen Akkervogels) (Dochy & Hens, 2005). Voor een algemene beschrijving van de verspreiding, het voorkomen en de ecologie van de in Vlaanderen broedende soorten akkervogels verwijzen we naar Vermeersch *et al.* (2004) en Dochy & Hens (2005).

OLA-soorten als veldleeuwerik, gele kwikstaart en grauwe gors zijn grondbroeders en broeden meestal in de teelten. Voor het eerste legsel hebben ze een voorkeur voor (winter)tarwe. Daarop volgende legsels en vervanglegsels vinden vaak plaats in andere teelten. Bij gebrek aan zomergranen en extensieve hooilanden is biet dan een aantrekkelijke teelt qua nestgelegenheid, dekking en in vele gevallen ook voedsel. Teelten als vlas en vooral maïs zijn veel minder in trek. Aardappel- en erwtenvelden kunnen een belangrijke aanvulling zijn voor late broedsels van grondbroeders. 's Winters verblijven alle OLA's graag op open stoppelvelden, vooral van granen.

KLA-soorten als geelgors, kneu, ringmus en patrijs zijn soorten die jaarrond gebonden zijn aan landschappelijk gevarieerde landbouwgebieden met veel dekking onder de vorm van doornstruweel, houtkanten, overhoeken en ruigtestroken. Dit zijn alle landschapselementen die niet behoren tot de teeltoppervlakte en daardoor sterk onder druk staan bij het streven naar intensiever en rationeler gebruik van de productieoppervlakte.

3.2 Voorkomen en verspreiding van akkervogels in de zoekzone

De zoekzone herbergt heel wat typische akkervogelsoorten. Soorten van open akkerbouwgebied (OLA) zoals veldleeuwerik, gele kwikstaart, graspieper en Kievit komen nog frequent voor, vooral centraal in de zoekzone. Ook enkele soorten van kleinschalige landschappen (KLA) zoals patrijs, zomertortel, kneu, holenduif en steenuil komen voor, maar vooral aan de dijk die tegen de noordzijde van de zoekzone grenst. Van ringmus zijn er nagenoeg geen waarnemingen.

4. Kansen en knelpunten voor akkervogels

4.1 Kansen

- De aanwezigheid van kleine landschapselementen (struwelen, bomen, struiken) langs de randen van de zoekzone biedt kansen voor soorten als zomertortel, kneu en holenduif.
- De aanwezigheid van talrijke grachten met een kruidenrijke berm draagt bij tot de aanwezige basisstructuur aan akkervogelvriendelijk terrein in het gebied.
- De aanwezige mix aan teelten is gunstig voor akkervogels.
- Centraal is het gebied open, wat gunstig is voor OLA-soorten.

4.2 Knelpunten

- Het ophogen en/of scheuren van historisch permanente graslanden. In akkervogelgebieden spelen graslanden een belangrijke rol voor akkervogels, met name voor de voedselvoorziening (Dochy & Hens, 2005).
- Het intensiveren van het graslandbeheer door hogere mestgiften en/of doorzaaien met raaigras resulteert veelal in een verminderd voedselaanbod in de graslanden.
- Verwaarlozing van het beheer van kleine landschapselementen zoals bv. hagen, waardoor deze sneller afsterven. Afgestorven hagen worden niet vervangen.
- Verspreide bebouwing met naast boerderijen ook tal van particuliere woningen die lokaal zorgen voor 'vertuining' van het agrarisch landschap.
- Het hoge aandeel aan maïsteelt vermindert het aanbod aan geschikte gewassen voor akkervogels.

5. Selectie doelsoorten

De doelsoorten voor de zoekzone Kapelpolder zijn **patrijs, zomertortel, kneu en veldleeuwerik**.

De ecologie van deze soorten sluit zeer goed aan bij die van andere KLA- en OLA-soorten zoals o.a. holenduif, steenuil, kievit, gele kwikstaart en graspieper. Soortgerichte beschermingsmaatregelen voor deze soorten (i.f.v. het jaarrond aanwezig zijn van geschikt habitat) komen daardoor ook andere akkervogelsoorten ten goede.

6. Analyse grondgebruik in functie van akkervogels

In internationale literatuur wordt voor het stopzetten van de achteruitgang van akkervogels gesteld dat minstens 5% van de oppervlakte van een landbouwgebied uit 'akkervogelvriendelijk' terrein moet bestaan. Slechts vanaf 8 à 10 % akkervogelvriendelijk terrein kan ook daadwerkelijk een belangrijk herstel optreden. Onder de 5% gaat de achteruitgang verder (Boller *et al.*, 2004; Flade *et al.*, 2006; Phillips *et al.*, 2009).

In de paragrafen 6.1 t/m 6.4 worden de aanwezige akkervogelvriendelijke terreindelen in de zoekzone systematisch beschreven en gekwantificeerd. Tabel 3 vat de oppervlakten aan akkervogelvriendelijke terreindelen samen. De ligging van de onderscheiden delen is aangegeven in figuur 4.

Tabel 3: effectieve oppervlakten akkervogelvriendelijk terrein in zoekzone 'Kapelpolder', situatie per 1 juni 2012.

Aard	Oppervlakte (ha)	Aandeel (%)
biologisch waardevolle percelen	2,55	1,22
onverharde wegen	0,63	0,30
waterlopen	1,45	0,69
beheerovereenkomsten	0,25	0,12
Totaal akkervogelvriendelijk terrein	4,88	2,33

Actueel (situatie juni 2012) bedraagt de oppervlakte akkervogelvriendelijk terrein in de zoekzone Kapelpolder ca. 5 ha. Dit komt overeen met ca. 2,3 % van de totale oppervlakte van de zoekzone (209 ha) (tabel 3).

6.1 Aandeel voor akkervogels waardevolle vegetaties

Op basis van de Biologische waarderingskaart (Paelinckx *et al.*, 2009), aangevuld met gegevens verzameld tijdens een recent terreinbezoek in het kader van deze adviesvraag, werden de waardevolle en zeer waardevolle terreindelen beoordeeld naar hun belang voor akkervogels.

Kruidenrijke akkers werden niet aangetroffen binnen de zoekzone. Dergelijke akkers vormen een waardevolle voedselbron voor akkervogels.

Verspreid in het gebied zijn nog enkele voor akkervogels waardevolle vegetaties en elementen aanwezig. Het betreft o.a.:

- Kruidenrijke overhoeken en restgronden (foto 1). Dergelijke niet bewerkte zones zijn belangrijk voor akkervogels. Zowel grazige en kruidenrijke vegetaties als pioniervegetaties bieden dekking, nestgelegenheid en voedsel.

- Kruidenrijke bermen en taluds langs wegen en waterlopen met ruigte en/of riet (foto 2).
- Struwelen: voor soorten van kleinschalige landschappen zijn struwelen van belang. Soorten zoals patrijs broeden in de grasruigte aan de voet ervan. Ook 's winters bieden dergelijke structuren dekking. Hagen en struiken rond erven en huizen werden niet meegeteld. Daarnaast zijn, vooral langs de rand van de zoekzone enkele hoger opgaande bomenrijen aanwezig. Deze bieden vaak weinig meerwaarde, tenzij er onderaan een ruige soortenrijke vegetatie, houtkant of haag aanwezig is, zoals het geval is bij de bomenrij die de oost- en zuidkant van het gebied begrensd.

Bovenstaande elementen in acht genomen, bedraagt de totale oppervlakte akkervogelvriendelijke vegetaties op basis van de BWK zo'n 2,5 ha. Dat komt overeen met 1,2 % van de oppervlakte van de zoekzone (209 ha). Figuur 4 toont de ligging van deze voor akkervogels waardevolle elementen.

Foto 1: Kruidenrijke overhoek langs een onverharde weg in de zoekzone 'Kapelpolder'.

Foto 2: Kruidenrijke bermen en taluds langs wegen en waterlopen zijn vaak waardevol voor akkervogels.

6.2 Onverharde wegen

Tijdens een terreinbezoek werden de in het gebied aanwezige wegen beoordeeld op hun waarde voor akkervogels. Onverharde wegen hebben doorgaans twee zandige rijstroken met aan weerszijden en tussen de sporen een begroeide strook. Dergelijke wegen zijn geschikt foerageerhabitat voor akkervogels.

De breedte van de stroken nuttig voor akkervogels varieert van 0,5 m tot 3 m. Er is ongeveer 2,7 km onverharde weg aanwezig in de zoekzone. De akkervogelvriendelijke oppervlakte van dit wegennet bedraagt ca. 0,6 ha. Het netwerk aan onverharde wegen wordt weergegeven in figuur 4.

6.3 Waterlopen

Waterlopen zijn waardevol voor akkervogels indien langs de oever een wat ruigere, soortenrijke vegetatie of houtkant voorkomt. Grachten of waterlopen door of langs bospercelen bieden geen meerwaarde voor akkervogels.

In totaal komt er ca. 14 km waterloop voor, die aan bovenstaande voorwaarden voldoet. De trajecten zijn weergegeven op figuur 4. De breedte van de grachten (incl. aanliggende bermen aan weerszijden ervan) varieert van 1 m tot 1,5 m. Dit maakt dat

naast de waterlopen in de zoekzone een oppervlakte van ca. 1,5 ha akkervogelvriendelijk terrein aanwezig is.

6.4 Beheerovereenkomsten

Niet specifiek op akkervogels gerichte beheerovereenkomsten, kunnen toch positieve elementen bevatten. Binnen de zoekzone Kapelpolder zijn beheerovereenkomsten afgesloten met doelstelling perceelsrandenbeheer 'natuur'. Actueel (situatie januari 2012) werden in de zoekzone nog geen beheerovereenkomsten akkervogelbescherming gesloten.

De perceelsranden 'natuur' zijn grasstroken die niet bemest en bespoten en niet voor 15 juni mogen gemaaid worden. Om de nesten van o.a. patrijs te beschermen, wordt geadviseerd om het maaien zo lang mogelijk uit te stellen, tot na 1 juli of nog beter 15 juli. Omwille van de voor akkervogels ongunstige maaidatum wordt de oppervlakte slechts voor de helft meegerekend.

Tabel 4 geeft een overzicht van de voor akkervogels nuttige oppervlakte aan beheerovereenkomsten. Gezamenlijk zorgen de beheerovereenkomsten voor een oppervlakte van 0,25 ha 'akkervogelvriendelijk' terrein.

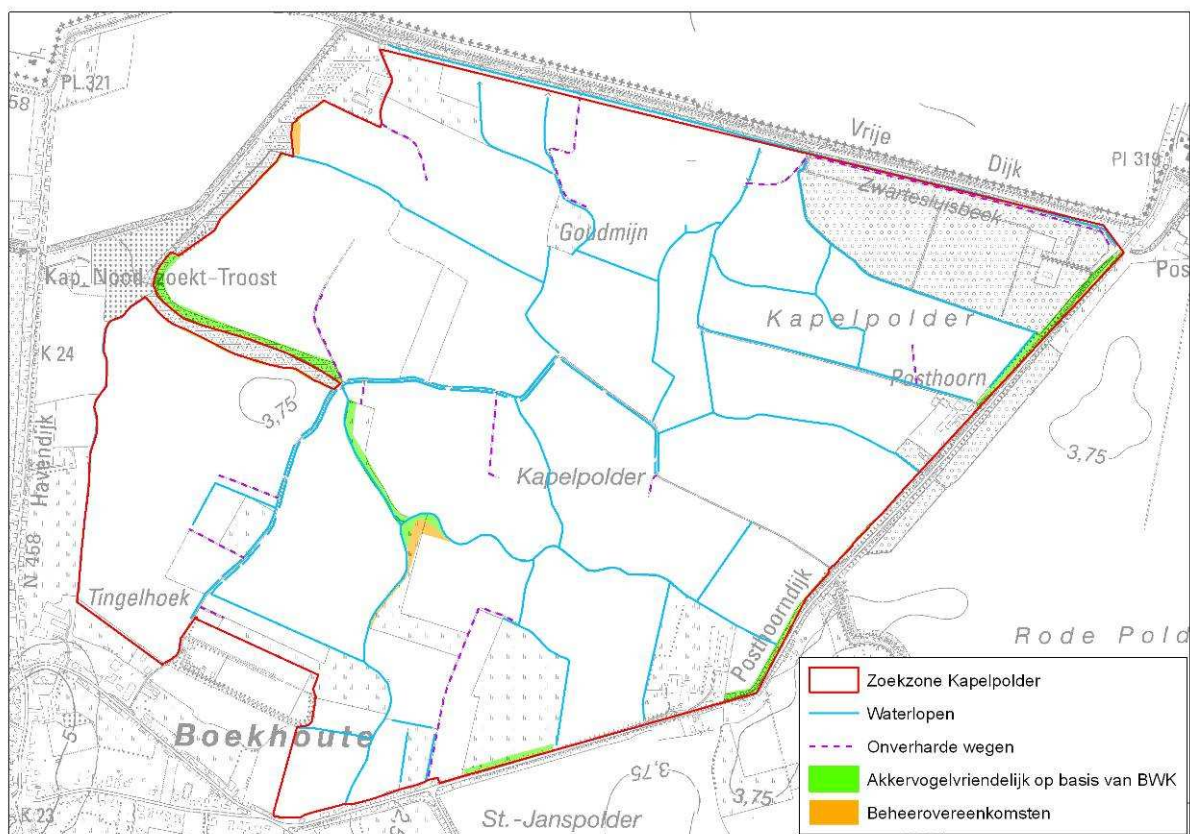
Tabel 4: overzicht van de in 2011 lopende beheerovereenkomsten in de zoekzone 'Kapelpolder' en hun bijdrage tot de akkervogelvriendelijke oppervlakte in de zoekzone.

Type overeenkomst	Oppervlakte (ha)	Verrekenende oppervlakte (ha)	Verrekend aandeel (%) t.o.v. de totale oppervlakte
Perceelsrandenbeheer 'natuur'	0,5	0,25	0,12
Totaal			

7. Evaluatie van de actuele oppervlakte akkervogelvriendelijk terrein

Het aandeel akkervogelvriendelijk terrein in de zoekzone Kapelpolder bedraagt actueel ca. 2,3 % van de totale oppervlakte van de zoekzone (209 ha). Aanwezige akkervogelvriendelijke elementen zijn o.a. bermen met ruigte en/of riet langs onverharde wegen en waterlopen. Het oppervlakteaandeel van 2,3 % ligt onder de ondergrens van 5% die vooropgesteld wordt voor het stoppen van de achteruitgang van de akkervogelpopulatie.

Om de integrale zoekzone in te richten als een gebied waar akkervogels duurzaam in stand gehouden kunnen worden (stand-still van de akkervogelpopulatie) is bijkomend minimaal 5,6 ha (2,7 % van de oppervlakte) akkervogelvriendelijk terrein noodzakelijk. Voor een herstel van de akkervogelpopulatie is bijkomend ca. 12 tot 16 ha (resp. 5,7 tot 7,7 % van de oppervlakte) akkervogelvriendelijk terrein aangewezen.

Figuur 4: akkervogelvriendelijk terrein in de zoekzone Kapelpolder op basis van de BWK, onverharde wegen, waterlopen en beheerovereenkomsten.

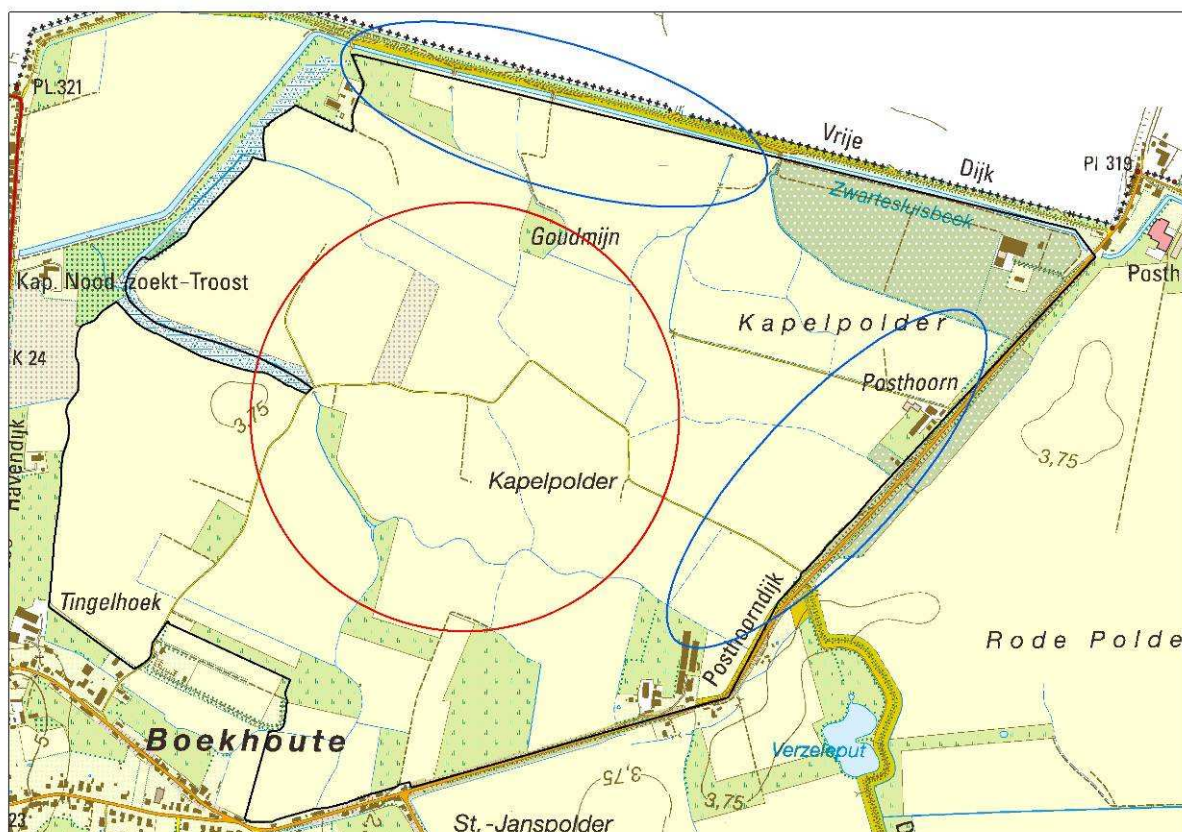
8. Prioritaire zones en maatregelen

8.1 Prioritaire zones

Een prioritaire zone voor KLA-soorten is vooral de noordrand van de zoekzone. Hier zijn struwelen aanwezig en werden ook de meeste waarnemingen verricht van KLA-soorten. In mindere mate is ook de oostkant geschikt voor KLA-soorten omwille van de kruidenrijke bermen en verspreide KLE's onder bomenrijen. Centraal-west in de zoekzone, in de omgeving van de kreek, zijn een 30-tal knotwilgen aanwezig, alsook kruidenrijke vochtige ruigtes, die zowel dekking als voedsel kunnen bieden aan akkervogels. Het beheer van bestaande KLE's is prioritair. Het gaat vnl. om oude haagrestanten, struwelen en knotwilgen, vaak langs of in de nabijheid van oudere graslanden, poelen en/of grachten.

Verdere verdichting van het landschap is niet wenselijk in de grotere open zones.

Open zones van voldoende omvang voor OLA-soorten zijn vooral centraal in het gebied aanwezig. Dit zijn prioritaire gebieden voor het nemen van maatregelen in functie van OLA's, in het bijzonder veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspieper (zie figuur 5).

Figuur 5: prioritaire zones voor maatregelen i.f.v. KLA-soorten (blauw) en OLA-soorten (rood) in de zoekzone Kapelpolder.

8.2 Maatregelen

Bij een goede kwaliteit van het leefgebied, is de broedpopulatie van patrijs jaarrond aanwezig. De broedpopulatie veldleeuwerik verplaatst zich bij koude naar het zuiden of het westen, om al snel in het voorjaar naar hun broedgebieden terug te keren. Tijdens koude winterperiodes worden lokale vogels aangevuld of vervangen door noordelijke broedvogels die in Vlaanderen komen overwinteren. Akkervogels als groep zijn er dus bij gebaat dat de kwaliteit van hun leefgebied het hele jaar door geschikt en aantrekkelijk is. Voedsel, nestgelegenheid en dekking moeten in elke periode van het jaar (winter, broedseizoen, ruiperiode) aanwezig zijn.

Versterking van het leefgebied van de bovengenoemde doelsoorten met zowel winter- als zomermaatregelen is dus aangewezen. Alle beheerpakketten voor akkervogels komen hiervoor in aanmerking.

Voor OLA-soorten zijn volgende maatregelen het meest zinvol:

- Winterstoppels: deze maatregel is vooral nodig voor OLA-soorten als veldleeuwerik, maar ook de andere doelsoorten (KLA) zoals patrijs en kneu kunnen ervan profiteren.
- Een andere gunstige wintermaatregel voor veldleeuwerik is de aanleg van overblijvende graanranden in open gebied.
- Als zomermaatregel zijn gemengde grasstroken met een duo- of beter nog triorandenbeheer zeer geschikt. Bij voorkeur worden inheemse en streekeigen wilde kruiden mee ingezaaid. Het is daarbij van belang enkel streekeigen soorten en zaden te gebruiken. Deze maatregel is gunstig voor alle akkervogelsoorten. Ook opgeploegde gemengde grasstroken zijn gunstig voor alle OLA-soorten.
- Leeuwerikvlakjes zijn enkel zinvol in grote, open wintergraanpercelen.

Voor KLA-soorten kunnen volgende maatregelen genomen worden:

- Vogelvoedselgewassen: de inzaai van zaadleverende gewassen komt ten goede aan vooral zomertortel, kneu en patrijs. Bij het bepalen van de in te zaaien mengeling is het van belang dat kruisbloemigen (bv. koolzaad, gele mosterd, bladrammenas) worden toegevoegd. Bij voorkeur wordt gestreefd naar een dichtheid van van ca. 2 ha vogelvoedselgewas per km² (Phillips *et al.*, 2009; Siriwardena, 2010). Ook granen zijn nuttig om als vogelvoedselgewas in een mengsel mee op te nemen. In functie van KLA-soorten wordt deze maatregel bij voorkeur ingezet langs hagen en houtkanten.
- Overblijvende graanranden: deze maatregel is 's winters gunstig voor kneu en patrijs en in de nazomer ook voor zomertortel (kort voor de start van de trek). Deze worden bij voorkeur aansluitend aan hagen of houtkanten ingericht.
- Gemengde grasstroken met een duo- of beter nog triorandenbeheer, bij voorkeur met inheemse kruiden er tussen gezaaid.
- Winterstoppels langs de zonzijde van doornhagen zijn gunstig voor alle soorten.
- Faunaranden: onbespoten graanranden hebben een duidelijke meerwaarde voor o.a. patrijs.
- Aanplant en/of beheer van bestaande KLE's zoals hagen en struwelen.

Volgende algemene richtlijnen zijn van toepassing bij de keuze van de locaties voor beheerovereenkomsten akkervogels:

- Vogelvoedselgewassen of graanranden worden voor kleine zangvogels best aan de zonzijde van een doornig struweel aangelegd. In open terrein is er meer kans op bezoek van groepen duiven of kauwen.
- Er worden best geen maatregelen genomen langs bosranden gezien de beperkte meerwaarde voor akkervogels.
- Bij maatregelen langs beken is het aan te raden de ruimingsspecie niet op de randstroken aan te brengen.
- Er worden best geen maatregelen genomen naast drukke wegen.
- Het is aan te raden de aanwezigheid van voedsel en dekking ruimtelijk te combineren.
- Maatregelen worden best gespreid over het projectgebied, eerder dan geconcentreerd in één of enkele percelen.
- Structuren die voedsel en dekking bieden, worden ruimtelijk best aangelegd op minder dan 500 m van elkaar (Phillips *et al.*, 2009; Siriwardena, 2010).
- Onbespoten stoppels zijn in principe overal inzetbaar. Afhankelijk van de beoogde soortgroep worden die best toegepast langs kleine landschapselementen (voor KLA) of in open landschap (voor OLA).
- Maatregelenstroken moeten niet overal even breed zijn, waardoor uitsprongen in de rand van een perceel opgevangen worden. Om voldoende dekking te bieden moet er wel een minimale breedte (6-12 m) aanwezig zijn.
- Graften of taluds kunnen aan waarde winnen voor akkervogels, door boven- en/of onderaan een maatregelenstrook aan te leggen.
- Maatregelen worden bij voorkeur niet genomen onder electriciteits-, telefoon- of hoogspanningslijnen. Predatoren maken graag gebruik van deze structuren.
- Maatregelen voor wintervoedsel in de onmiddellijke omgeving van bebouwing moeten ook vermeden worden. De aanwezigheid van huis- en verwilderde katten kan hier leiden tot een verhoogde predatie. Maatregelen i.f.v. hagen en houtige kleine landschapselementen zijn wel mogelijk in de buurt van hoevegebouwen, om de openheid van het landschap - waar zinvol - te behouden.

8.3 Aanvullende algemene maatregelen

Aanvullende algemene maatregelen om de waarde voor akkervogels te verhogen zijn:

- natuurvriendelijk wegbermbeheer langs rustige veldwegen
- behoud van onverharde wegen
- gebruik van bestrijdingsmiddelen beperken en verspreiding buiten de teelt (bv. in berm of gracht) maximaal voorkomen.

CONCLUSIE

Er komen verschillende typische akkervogelsoorten van zowel open als kleinschalige landschappen voor in de zoekzone Kapelpolder. Met name gele kwikstaart, veldleeuwerik, patrijs, kneu en zomertortel komen nog redelijk talrijk voor.

Op basis van de huidige landschapskenmerken en beheerovereenkomsten, wordt het actuele areaal akkervogelvriendelijk terrein geschat op 2,3 % (ca. 5 ha). Volgens internationale literatuur is dit niet voldoende voor het stopzetten van de achteruitgang van akkervogels. Om een verdere achteruitgang van de akkervogelpopulatie tegen te gaan is het aangewezen om bijkomend minimaal 2,7 % van de oppervlakte van de zoekzone (ca. 5,6 ha) akkervogelvriendelijk in te richten. Is de doelstelling het herstel van de populatie akkervogels, dan moet bijkomend (t.o.v. de huidige landschapsstructuur) voor minstens 12 tot 16 ha aan beheerovereenkomsten akkervogelbescherming voorzien worden.

De inrichting van het gebied voor behoud en herstel van de akkervogelpopulaties dient zowel te voorzien in broedgelegenheid, dekking, zomervoedsel als wintervoedsel. Alle beheerovereenkomsten akkervogelbescherming komen hiervoor in aanmerking.

Het landschap in de zoekzone is zeer divers. Open landschap is vooral centraal te vinden, langs de randen van de zoekzone zijn meer KLE's aanwezig.

Prioritair voor de soorten van open landschappen zijn maatregelen in functie van wintervoedsel. Vooral winterstoppel en in mindere mate vogelvoedselgewassen en overblijvende graanranden komen hiervoor in aanmerking. Daarnaast is de versterking van de actueel aanwezige akkervogelvriendelijke structuur i.f.v. voedsel, dekking en nestgelegenheid aangewezen. Dit kan door de aanleg van gemengde grasstroken.

Prioritair voor KLA-soorten zoals patrijs, zomertortel en kneu is de aanleg van nieuwe kleine landschapselementen (beheerpakketten gemengde grasstroken, perceelsrandenbeheer natuur, onderhoud KLE en aanplant KLE). Daarnaast kan voorzien worden in wintervoedsel aansluitend bij hagen en houtkanten (beheerpakket vogelvoedselgewassen, overblijvende graanranden en winterstoppels). Deze soorten kunnen ook profiteren van de aanleg van faunaranden (onbespoten graanranden).

REFERENTIES

Boller E.F., Häni F. & Poehling H.-M. (ed.) (2004). Ecological Infrastructures: Ideabook on Functional Biodiversity at the Farm Level. Temperate Zones of Europe. LBL, Lindau, Zwitserland. 212 p.

Dochy O. & Hens M. (2005). Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden: beschermingsmaatregelen voor akkervogels. Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud IN.R.2005.1. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel. 106 p.

Flade M., Plachter H., Schmidt R. & Werner A. (ed.) (2006). Nature Conservation in Agricultural Ecosystems. Results of the Schorfheide-Chorin Research Project. Quelle & Meyer Verlag. 706 p.

Paelinckx D., De Saeger S., Oosterlynck P., Demolder H., Guelinckx R., Leyssen A., Van Hove M., Weyembergh G., Wils C., Vriens L., T'jollyn F., Van Ormelingen J., Bosch H., Van de Maele J., Erens G., Adams Y., De Knijf G., Berten B., Provoost S., Thomaes A., Vandekerckhove K., Denys L., Packet J., Van Dam G. & Verheirstraeten M. (2009). Habitatkaart, versie 5.2. Indicatieve situering van de Natura 2000 habitats en de regionaal belangrijke biotopen. Integratie en bewerking van de Biologische Waarderingskaart, versie 2. Rapport en GIS-bestand INBO.R.2009.4. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 92 p.

Phillips J., Winspear R., Fisher S. & Noble D. (2009). Targeting Agri-Environment Scheme Delivery For Farmland Birds in England. Voordracht gehouden op symposium 'Lowland Farmland Birds III: delivering solutions in an uncertain world'. British Ornithologists' Union te Leicester (UK), 31 maart-2 april 2009.

Siriwardena G. (2010). The importance of spatial and temporal scale for agri-environment scheme delivery. *Ibis* 152: 515-529.

Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel. 496 p.

Gebruikte GIS-bestanden

Biologische waarderingskaart versie 2.0 (Paelinckx *et al.*, 2009)

Landbouwgebruiksparcelen aangiftejaar 2011 (bron: Vlaamse Landmaatschappij).